Valiokunnan lausunto YmVL 8/2018 vp– U 8/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamiseen tarkoitetuista satamassa olevista vastaanottolaitteista sekä direktiivin 2000/59/EY kumoamisesta ja direktiivien 2009/16/EY ja 2010/65/EU muuttamisesta (alusjätedirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamiseen tarkoitetuista satamassa olevista vastaanottolaitteista sekä direktiivin 2000/59/EY kumoamisesta ja direktiivien 2009/16/EY ja 2010/65/EU muuttamisesta (alusjätedirektiivi) (U 8/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ylitarkastaja Vilja Klemola, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Sirje Stén, ympäristöministeriö
- yksikönpäällikkö Mirja Ikonen, Liikenteen turvallisuusvirasto
- apulaisjohtaja Kirsti Tarnanen-Sariola, Suomen Satamaliitto
- senior advisor Olof Widén, Suomen Varustamot ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotetulla direktiivillä pyritään vähentämään jätteen päästämistä mereen. Tämä parantaisi meriympäristön suojelun tasoa. Komission mukaan ehdotuksella pyritään myös edistämään satamien vastaanottolaitteiden saatavuutta ja jätteiden toimittamista satamaan sekä päivittämään sääntelykehystä, jotta satamien meriliikennetoiminnot tehostuisivat.

Komission mukaan direktiiviehdotuksella linjataan EU:n järjestelmä mahdollisimman pitkälle MARPOL-yleissopimuksen kanssa. Täydellinen yhdenmukaistaminen ei kuitenkaan ole komis-

sion mukaan mahdollista, sillä direktiivissä säännellään toimintaa satamissa ja aluksissa, MARPOL-yleissopimuksessa taas keskitytään toimintoihin aluksissa.

Direktiivissä ehdotetaan ”ei erityismaksua” -järjestelmää (”no special fee” -järjestelmä) kiinteiden jätteiden osalta. Ehdotettu maksujärjestelmä ei aiheuttaisi Suomessa lainkaan muutoksia, koska Suomessa sovelletaan jo ”ei erityismaksua” -järjestelmää. Ehdotetussa maksujärjestelmässä alukset maksaisivat niin sanotun epäsuoran maksun, joka antaisi niille oikeuden toimittaa kaikki aluksella oleva kiinteä jäte satamaan ilman jätteen määrän perusteella määräytyviä ylimääräisiä suoria maksuja. Direktiiviehdotuksessa myös kalastus- ja huvialukset otettaisiin välillisten maksujen piiriin.

Aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamisvelvoitteen soveltamisala on linjattu kaiken jätteen osalta MARPOL-yleissopimuksen päästömääräysten mukaiseksi. Niissä tapauksissa, kun MARPOL-yleissopimuksessa kielletään jätteen päästäminen mereen, direktiivissä edellytetään tällaisen jätteen toimittamista satamassa oleviin vastaanottolaitteisiin.

Direktiiviehdotuksen mukaan satamassa olevien alusten tarkastukset on sisällytettävä kokonaisuudessaan osaksi direktiivin 2009/16/EY mukaista satamavaltioiden suorittamaa valvontaa. Tämän vuoksi direktiiviä 2009/16/EY ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan uusia vaatimuksia. Lisäksi direktiiviehdotuksessa esitetään valvonnan kohdentamista erikseen sellaisiin kotimaanliikenteen aluksiin, kalastusaluksiin sekä huvialuksiin, joiden bruttovetoisuus on vähintään 100 tonnia.

Ehdotetussa direktiivissä säädettäisiin alusten vapautusperusteiden yhdenmukaistamisesta. Direktiiviehdotuksella pyritään selkeyttämään vapautusten myöntämisen ehtoja ja siihen liittyviä keskeisiä käsitteitä. Ehdotetulla direktiivillä otettaisiin myös käyttöön vakiomuotoinen vapautustodistus.

Direktiiviehdotuksessa on sisällytetty keskeisten ilmoittamista koskevien velvoitteiden piiriin vähintään 45 metrin pituiset kalastus- ja huvialukset. Kalastus- ja huvialuksia koskevaa sääntelyä ehdotetaan direktiiviehdotuksessa tiukennettavaksi, koska niillä katsotaan olevan suhteellisen suuri merkitys merten roskaantumisen kannalta.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on myös helpottaa direktiivin täytäntöönpanoa ja sen valvontaa lisäämällä sähköistä raportointia ja jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa. Lisäksi ehdotetulla direktiivillä pyritään selkeyttämään direktiivin käsitteitä. Myös direktiiviehdotuksen liitteitä on komission mukaan selkeytetty ja liitteenä olevia lomakkeita yhdenmukaistettu IMOn lomakkeiden kanssa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää EU:n tasolla tehtäviä toimia merten roskaantumisen vähentämiseksi ja meriliikennetoimintojen tehostamiseksi tärkeänä. Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti pyrkimystä selkeyttää ja yhdenmukaistaa direktiivin käsitteitä.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2018 vp

Valtioneuvosto katsoo, että aluksille myönnettäviin vapautuksiin liittyvän sääntelyn harmonisointi sekä maksujärjestelmien läpinäkyvyyden lisääminen ja yhdenmukaistaminen on tärkeää. Valtioneuvosto katsoo myös, että yhtenäisempi maksujärjestelmä vaikuttaisi todennäköisesti tasaisempaan alusjätteiden jättämisen jakaantumiseen EU-satamien välillä.

Valtioneuvosto katsoo, että aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamisvelvoitetta koskevan sääntelyn yhdenmukaistaminen MARPOL-yleissopimuksen päästönormien mukaiseksi selkeyttäisi sääntelykokonaisuutta, ja pitää tavoitetta pääsääntöisesti kannatettavana.

Valtioneuvosto tukee lähtökohtaisesti tietojenvaihdon ja raportoinnin sähköistämistä ja tehostamista. Neuvottelujen edetessä on kuitenkin pyrittävä kiinnittämään huomioita siihen, ettei direktiivin sääntely muodostu lisättyjen valvontavelvollisuuksien, raportoinnin ja tietojenvaihdon osalta liian raskaaksi.

Ehdotetulla direktiivillä siirrettäisiin komissiolle delegoitua säädösvaltaa eli oikeutta antaa direktiiviä tarkentavia säädöksiä. Siltä osin kuin säädösvallan siirto on perusteltua, valtioneuvosto katsoo, että direktiivin tarkemmassa muotoilussa tulee varmistaa, että toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat riittävän selkeitä, tarkkarajaisia ja tarkoituksenmukaisia.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotetun direktiivin tavoitteena on vähentää jätteiden päästämistä mereen. Tarkoituksena on parantaa vastaanottolaitteiden saatavuutta satamissa ja tehostaa alusjätteiden toimittamista niihin. Ympäristövaliokunta pitää direktiiviehdotusta ympäristönsuojelun näkökulmasta tarpeellisena mm. Itämeren suojelun tarve huomioon ottaen. Ympäristövaliokunta tukee valtioneuvoston kantaa tuoden esille seuraavia seikkoja.

Direktiiviehdotus tuo Euroopan tasolla tarpeellista yhdenmukaisuutta satamien meriliikenteelle tarkoitetun jätehuollon toteuttamisen, seurannan ja valvonnan periaatteisiin. Valiokunta toteaa, että suomalaisten rahti- ja matkustajasatamien nykyinen jätehuolto kestää kansainvälisen vertailun erittäin hyvin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että uudistus ei aiheuta Suomessa merkittävää lisätyötä satamien järjestämässä alusjätehuollossa, mutta sen toteutumisen varmistaminen edellyttää valvontaa ja siihen kohdistettuja resursseja.

Muutoksina nykytilaan yli 45 metriä pitkien kalastus- ja huvialusten ehdotetaan tulevan jätteiden ennakkoilmoituksen piiriin (6 art.) ja lisätarkastuksia ehdotetaan sellaisiin kotimaanliikenteen aluksiin sekä kalastus- ja huvialuksiin, jotka ovat bruttovetoisuudeltaan vähintään 100 GT (gross tonnage). Nämä uudistukset eivät aiheuta muutoksia pienveneilijöiden nykytilaan.

Direktiiviehdotuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa vapautusjärjestelmää (9 art.), joka koskee usein ja säännöllisesti satamissa käyviä ja säännöllistä liikennettä harjoittavia aluksia. Vapautusjärjestelmä koskee vain EU-maiden välillä tapahtuvaa liikennettä. Valiokunta pitää tätä, myös Brexit huomioon ottaen, ongelmallisena, koska alusliikenne ei aina rajoitu EU:n alueelle. Asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että tämä on herättänyt keskustelua myös asian valmistelun yhteydessä. Valiokunta pitää tarpeellisena, että artiklan sisältöä arvioidaan vielä, jotta sen soveltami-

sessa voitaisiin ottaa huomioon myös EU:n ja sen ulkopuolisten maiden välillä kulkevien alusten jätehuolto.

Ehdotetussa direktiivissä ehdotetaan "ei erityismaksua" -järjestelmää ("no special fee" -järjestelmä) kiinteiden jätteiden osalta. Valiokunta pitää menettelyä hyvänä, koska se kannustaa aluksia jättämään jätteensä asianmukaisesti satamaan, ja kiinnittää huomiota siihen, että EU-sääntelyllä ei saa tätä vaarantaa. Kyseistä järjestelmää sovelletaan Suomessa jo tällä hetkellä, joten tämä ehdotus ei aiheuta meille muutoksia.

Valiokunta toteaa, että ympäristönsuojelun näkökohdat huomioon ottavalla sääntelyllä voidaan vaikuttaa merenkulun toimintakulttuuriin yleisemminkin siten, että myös muut kuin niihin velvoitetut alkavat muokata omia toimintamallejaan samansuuntaisiksi säännösten kanssa ja huolehtia mm. alustensa jätteiden lajittelemisesta ja niiden satamaan toimittamisesta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 16.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Mirja Vehkaperä kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen